

Darja Mertelj

DOI: 10.4312/vestnik.6.279-281

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
darja.mertelj@guest.arnes.si

Zorman, Anja (2013): *Razvoj osnovne pismenosti enojezičnih in večjezičnih otrok*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales. ISBN 978-961-6862-48-6, mehka vezava, 167 strani, 15,00 EUR

RAZVOJ OSNOVNE PISMENOSTI ENOJEZIČNIH IN VEČJEZIČNIH OTROK

Znanstvena monografija *Razvoj osnovne pismenosti enojezičnih in večjezičnih otrok*, ki je predstavljena v tej recenziji, je plod desetletnega poglobljenega znanstvenega raziskovanja in aplikativnega strokovnega delovanja avtorice, doc. dr. Anje Zorman s Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem. Pripravila je celovit in poglobljen pregled področja opismenjevanja v prvem, drugem in tujem jeziku, v diahroni in sinhroni luči, ter vključila vanjo svoje raziskovalne izsledke. Publikacija je namenjena, poklicno in strokovno-znanstveno zainteresiranim slovenskim bralcem, zanimiva pa bo tudi za širše poljudno-znanstveno zainteresiran krog.

Razvoj osnovne pismenosti v drugem/tujem jeziku je v Sloveniji še neraziskano področje. Monografija je prva, ki ponuja vpogled v psihološke razsežnosti razvoja osnovne pismenosti v drugem/tujem jeziku v navezavi na prvi jezik, torej pri zaporednem opismenjevanju. Avtorica razloži, kakšne so razlike med otroci, ki se opismenjujejo v različnih jezikovnih okoljih in v povezavi s tem izpostavi področja, katerim se je treba posvetiti pri učenju drugega/tujega jezika.

Monografija vsebuje teoretski pregled, dodatno podprt s sorazmerno obsežno raziskavo, ki jo je avtorica izvedla v slovenskem okolju dvojezičnega območja republike Slovenije, gre torej za pomembno delo na področju didaktike drugih/tujih jezikov. Poznavanje jezikov (materinščine oz. prvega jezika, drugega jezika oz. jezika okolja, tujega jezika) vključuje različna znanja, spretnosti in sposobnosti, med katerimi se večjezično pismenost uvršča med temeljne vsebine, ki so predpogoj za razvoj drugih vsebin in zmožnosti na višjih ravneh jezikovne rabe. Pričujoče delo ponuja izčrpne, znanstveno utemeljene in poglobljene odgovore na vprašanja razvoja in razvijanja večjezične osnovne pismenosti. Ta pismenost je ključna tako v luči večjezičnosti kot tudi glede razvijanja medkulturne osveščenosti, prioritarnih področij jezikovnih politik Evropske skupnosti.

Monografija *Razvoj osnovne pismenosti enojezičnih in večjezičnih otrok* obravnava razvijanje osnovne pismenosti v prvem, drugem in tujem jeziku iz različnih zornih kotov. V monografiji je predstavljen model razvoja večjezične osnovne pismenosti, ki se jo razume kot vzpostavljanje asociativnih zvez med glasovi in pisnimi ustrezniciami v različnih jezikih, in temelji na treh sestavinah: razvijanju glasovnega znanja, razvijanju glasovnega zavedanja ter učenju asociativnih zvez 'glas + pisna ustreznica'.

V uvodnih sklopih avtorica predstavi razvijanje osnovne pismenosti kot temeljno izhodiščno zmožnost za uspešen razvoj učencev na številnih področjih, kritično analizira obstoječe modele in metode tega področja ter oriše raziskovanje glasovnega zavedanja, pri čemer osvetljuje tudi raziskovalno-analitične izsledke. Prvo in drugo poglavje se ukvarjata z opredelitvijo pojma osnovne pismenosti, tudi v luči njenega zgodovinskega razvoja.

V tretjem in četrtem poglavju avtorica predstavi ključna znanstvena spoznanja in študije glede glasovnega zavedanja kot ključnega dejavnika razvoja osnovne pismenosti, pri čemer teza o ključnem pomenu glasovnega zavedanja zaobjema tudi v monografijo vključeno predstavitev raziskovalnih izsledkov, ki so deloma sledili uporabi obstoječih metod začetnega opismenjevanja v prvem jeziku, kar je predstavljeno v četrtem poglavju.

V osrednjem delu (5. in 6. pogl.) so vzporedno orisane metode začetnega opismenjevanja, sodobni pristopi k učenju branja in pisanja ter študije medkulturnih vidikov, vse tudi v luči znanstvenega presojanja aktualnih strokovno-znanstvenih dognanj. Peto poglavje avtorica posveti podrobnemu obravnavanju sodobnih pristopov k učenju branja in pisanja ter poveže pismenost s sodobnimi glotodidaktičnimi spoznanji in uporabo v praksi v preteklih tridesetih letih (obdobje komunikacijskega pristopa k učenju jezikov), v šestem pa še posebej izpostavlja medsebojno povezljivost osnovne pismenosti z medkulturnimi vidiki, ter še posebej izpostavi pomen pisave.

V zadnjem delu, na osnovi lastnih raziskovalnih izsledkov, razvije prenos na razvijanje osnovne pismenosti v drugem oz. tujem jeziku, ker poda tudi smernice za aplikacijo izsledkov v učnih praksah. Sedmo poglavje prinaša torej nadaljnjo pomembno 'dodano vrednost' monografije, saj avtorica prenese oz. poveže razvijanje pismenosti v materinščini oz. prvem jeziku s opismenjevanjem v drugem in tujem jeziku, osvetli področja pozitivnega in negativnega medjezikovnega prenašanja in poda smernice za učenje branja in pisanja v drugem oz. tujem jeziku. Avtorica je namreč oblikovala program zaporednega opismenjevanja v italijanščini kot drugem jeziku pri otrocih, ki obiskujejo šole s slovenskim učnim jezikom, in ga preizkusila v praksi, med 140 učenci osnovnih šol s slovenskim učnim jezikom na dvojezičnem območju Slovenske Istre.

Monografija izčrpno predstavi področje opismenjevanja, ki je od začetnih stopenj dalje bistveno za vsestranski razvoj učencev na vseh področjih življenja. Pismenost je kulturna vrednota posameznika in družbe ter sodi med poglobitve dejavnike

kvalitetnega in ustvarjalnega življenja v sodobni družbi. Jezik je sredstvo ustnega in pisnega sporazumevanja v raznovrstnih vsakdanjih situacijah, ki človeku omogočajo družbeni stik. Opismenjevanje je zato nenadomestljiva sestavina učenja materinščine, drugih in tujih jezikov.